

היהדות הספרדית באערכה העברית

גרוש היהודים מספרד רשמו היה ניכר במשך דורות רבים. סיליון הגולים, שנעקרו לפני 450 שנה מארץ שישבו בה מקדמת דנא, נשאו עמם זכרונות עברם המפואר ואת המסרת של המדכו ששמש לאומה כולה בית יוצר לערכי דוח כבידים. גאוני השירה והמדע שקמו שם האירו בקסם חונגם את מחשכי הגולה כדורם וגם היו מופת לדורי דורות. ואע"פ שגולי ספרד נתפזרו בכל קצוי חבל, לא נטמעו בקרב העמים והמשיכו לאדוג את מסכת חייהם. יצרו לעצמם שפת דיבור מיוחדת ושמרו בגאון על יחוס שושלתם. הם היו במניחי אבן הפינה ליהדות רבת המשקל ביבשת אמריקה, בית הכנסת הראשון בניו־יורק נוסד לפני מאתיס שנה בערך ע"י יהודים

ספרדים, וגם בין בניו הישוב העברי בארץ ישראל ניכר רישומם. אבל במאה האחרונה נתגלו גם בהם סימנים לתהליך טעיבי של דלדול רוחני והתנוונות חברתית, הנמשך הולך עד ימינו אנו ויושה בהם שמות. הדור הצעיר של יהודי ספרד, על רבבותיו במזרח ובאמריקה, הולך וגדל בבורות לאומית, בהתחשקות לשפה העברית ובהתרחקות מצור מחצבתו הרוחנית. מיליון וחצי נפש — אם נוסף על יהודי ספרד גם את החטיבות המיותנות במובן האטנוגרפי של יהדות מצרים, איראן, בבל ועוד — הופקרו ונעזבו לנפשם במדה מבהילה. עולים צעירים מקרב קהלות אלה, שהגיעו ארצה בשנים האחרונות, אינם יודעים צודת א"ב, כה נשתבחה התורה משבט מפורד זה בישראל ואין עומד בפרך.

שנים אחדות לפני פרוץ המלחמה נתנה הבע.ע. את רעתה על המצב הרוחני הירוד הזה ועל ניתוק קהלות נדחות אלו ממקורות תרבותו. באספה שנכנסה בח' אב"ב לשם חיפוש דרכים כיצד לתקן את המצב, קבלו מרה ב' הרב הראשי ב.צ. עזריאל ובאי כת עדת הספרדים וקהלות המזרח שבארץ על הזנחה האיומה וסכנת הטמיעה הנשקפת לענף עתיק וחשוב זה של גזענו. בהתייעצות זו הוחלט לבצע שליחות מיוחדת לקהלות הפזורות, כדי לעוררן מתרדמתן וקפאונן הרוחני, וגם נמצא שליח, סופר מובהק, שכאישיותו היוצרת מסמל הוא את תפארה היהדות הספרדית, אשר היה מובן לקחה בידיו אח מקל הנדודים, לעבור בקהלות האלה, להפעיל את העסקנים המועטים ולרכוש לבבות לתנועת החתיה. לדאבוננו לא נענו המוסדות הלאומיים להצעתנו לעזור לפעולה רבת ערך זו, מהמת חוסר אמונה בהצלחת הנסיון ותקציב מאושר ע"י הקונגרס הציוני. גם ההתאחדות העולמית של יהודי ספרד בפרו ובלונדון, שמרכזו הבע.ע. נשא ונתן עמה, לא גילתה סימני חרדה אמיתית לגורלן הרוחני של קהלות מדולדלות אלו, ובינתים באה מלחמת העולם ופגעה בקהלות ישראל בכלל וגם ביהודי ספרד בתוכן. למזלנו נשאר רוב מנינה ובנינה של היהדות הספרדית שלם בארצות התפישות ובזמן האחרון שותרו חלקים ממנה באפריקה הצפונית.

חורבן יהדות אירופה הופך את שאלת הברצון הרוחני של קבוצים אלה לשאלה גורלית לאומה ברור, כי רק הקשר החי עם תנועת החתיה יש בכחו לעורר את היהדות הספרדית. שליחים מציון, סודים ומדריכים, מסורים לרעיון הגדול של החיאה הגאולה ואחדות האומה, לאשדנו גנונים בקרב יהדות קפואה זו כחות ואפשרויות עצומים. המגע עם באי כח יהדות מצרים, סודיה, פרס, טורקיה, השקועים בתרדמה רוחנית ומדינית, הוביח לנו, בי דק נסיבות היצוניות שעכבות את פעולת הבנין ושאפשר ללבות את הניצוצות היהודיים התבוים ברסץ הגלות הקשה ולהשיבם למחצבתם. ארץ ישראל החיושה היא מפתח קטן שבעזרתו אפשר לפתח לבות אטומים לקריאת הגאולה. ויפה עשתה הסוכנות היהודית שפתחה שעודים להכשרת שליחים ומדריכים לארצות המזרח הקרוב. גם עסקני היהדות הספרדית ועדות המזרח בארץ, שעליהם הוטל התפקיד להיות הראשונים במעוררים, גילו בזמן האחרון ערנות רבה לגורל אחיותיהם ואחיהם בגולה ונגשו לחיפוש דרכים ויצירת כלים לפעולה מאומצת הסוכנות לשפור המצב. התעוררות זו מעידה על תחושה שחלה בשטח זה. פתיחה הסמיגר למורים ומדריכים מסעם הערה הספרדית בארץ הוא צעד ראשון ומעשי לסלול נתיבות לחינוך עברי ולבוון המרץ לשם השתתפות בהגשמת הרעיון הגדול של תחית העם. התזרת הכבוד העצמי לנדחי ישראל, טפות מתמיד של ערכי

דוח היהדות והלשון העברית, שיטות חדשות בחינוך — זהו הבוון הנכון שבו הולכים עסקני יהדות ספרד. הקהלות העשירות של יהודי ספרד בארצות אמריקה מצוות לשוחר פעולה עם דוגלי ההתחדשות האלה. משמחת העובדה, כי בבואנוס-אירס שבאמריקה הדרומית נעשה הצעד החשוב לאחד את כל המרכזים הספרדים שבחלק יבשה זו ולקרב אותם לעבודת החתיה. יש להגביר בכל חלקי היהדות את ההכרה, כי בכחה של החרבות העברית המקורית ללכד את כל נדחי ישראל ולאחדם באשר הם שם. אמנם זאת היא עבודה לשנים, אבל אין להבהל מפני הקשי שבדבר. הנוער היהודי הספרדי המחונן ברגש לאומי חזק הוא אשר צריך להיות נושא המפעל והתזון של הקמת אחרות דתנית באומה המפולגת לתדביות שונות; ובעזרת נאמני החרבות העברית האלה, שהם לעת עתה רק גרעינים בודדים, תבוצע המהפכה הרוחנית ותוכתר בהצלחה ההסערות על הבורות והתבוללות. השקפת החיים של ההסתגלות לתנאי המציאות והעדפת ענינים חמדיים על הרוחניים אין עוד בבחה להזיז את גפשו הצמאת של הנוער התוסס ועליו למצוא אח הדרך למקודות תרבותנו. לפני 70 שנה בערך נטלה עליה חברת כ"ח את התפקיד לתת לילדי ישראל בקהלות הנדחות חינוך דתי, מורדני ומעשי — בלי שימת לב מיוחדת לחרבות מקודית—כדי להוציאם מקפאונם הכלכלי והחברתי, עכשיו הגיע הזמן שהבע.ע. תמלא את יעודה היא ותעשה בכל אשר לאל ידה להוציא יהדות זו מקפאונה הלאומי. עתיד האומה חובע מכל הגורמים המעונינים בתחיתה מאמצים מיוחדים למען תקומת היהדות הספרדית, שתאה הולמת את עברה רב התפארת.

חרוש הקשר עם אפריקה הצפונית

לאחר שחרור לוב הגיעו לארץ יודעות על חרוש ההוראה הקברית בבתי-הספר על ידו פלוגה עברית של הצבא המשתחרר. בני שנספר לנו על ידו הרב הצמאי הראשי מיג'ור ו. לוי נמצאים כעת בטריופולי וסבבתה למעלה כשלושים אלף יהודים, הם סנקשים כשביל 2000 ילד בבתי-הספר הם-קומיים שלהם מורים לעברית, אשר יכניסו מרות ארץ הקודש בין כחלי בתי-האולפנא וח"ת. בבנג'אזי נמצאים כיום 1200 יהודים, היות שם קתלה של 3000 נפש, אבל הרוב מהם נכלאו בסתנה הסגר. ולרי היתוי דים הסמוכבו ללא חנוך ותורה קרוב לשנתים. נפתח שם כעת ר"מ מרגוח שבו למורים 200 ילד; המורים הם חיילים עבריים. בתחבמת התפקדים בחיה כל יחידה עברית חייל הם-סוגל לשפש בהוראה, כלכל זה נפתחו שערו ערב למבוגרים. הקתלה היהודית בבנג'אזי-רו-רשת מורים מארץ ישראל לימוד עב-ריים, התענה בתג השבועות חשאורה ר-י שם רב על הרב הצמאי והחיילים, חיילים החבמאו ופה בעברית. מספר המשפחה היהודית בערים אחרות קטן מאד, על ידו סרכו חב. ע. נשלחו ספרי ליבור ומקאי לבתי-ספר אלה. גם ע"י התחלקה לע-

יה יהודי לוב שעל יד הסוכנות נשלחו למען לה מסאה ספר שהב. ע. ע. הקרישה לצורך זה. הוצעו גם מורים כועסקים להוראת; עתה מטפלים בענין זה. הסועדון "בן יהודה" בטריופולי עוסק בהפצת השפה העברית, התי-חיל בפעולתו מחדש. יש לקנות, כי ייסא שם בר גרתי לפעולה עברית מקיפה. ראש החסדרות הציונית בקו בל נקח כר ש. ד. לוי הוריע ע"י מר אברהם אלמ-ליה, בי חברת, מגן דוד" שהוא נשיאה, יס-רת סיד לאתר הכיכוש אמריקני מועדון עברי, ומתאספים בו הצעירים והמבוגרים יודעי עברית וקוראים עתונים. מרכז חב. ע. ע. כבר התחיל במשלוח ספרים ועתונים לשם.

לאחר שחרור סודנים בא המרכז במגע עם בא כחו מר נחום ורשלמי והביע במכריכ לסניף העברי בפזנים את כרכת התנועה. עם האפשרות הראשונה יושלחו לשם עתונים וס-פרים עבריים. לפי הדיעות הסבועות אלו, הוזרים החיים למסלולם וכבר נפתחו בתי-הספר. החסדרות הציונית בסודנים הודיעה להנהלה הציונית, כי תורשה יתר עם קתלה את פעולתה בשפה לימוד השפה העברית ותולרות ישראל.

נתקבלו באערכת:

נה פלנטובסקי — שמים ארומים — שיריג וילנה ת"ש.
 מ. ב. שניידר — תורת הלשון בתח-
 פתחותה, כרך שני, תורת שמוש חלשון (סוימסקים), וילנה, ה'ת"ש 1940.
 — נתן גורביץ (קויפמאן) „בנכר” — דמוס הפועל הצעיר, ה'ת"ש 1940.
 — „כצרון”, ירחון לסרע, לספרות ולכע-
 יות הזמן, העורך: חיים משרנוביץ (רב צעיר), חוברת נ' (16), שנה ב', ניו-יורק.
 — „ניב”, כלו מבטא לספרים צעירים, אחת לחודש ע"י הסתדרות הנועד העברי נבסיוע הסתדרות העברית באמריקה, חוב-
 רות ב"ח, כ"ח, ניו-יורק.
 — „העברי הקטן”, גיליון ש"ו בשבט, מנוקד ומצויר.
 — המדת בן יחודה — בן יהודה היוני ומפעלו, ירושלים, ת"ש"א.
 — ויסמן סונמנר — לקורות השפה העברית כשפת ליסור בתבנת הרפואה, תוספת כל כתביו הרפואיים של הרמב"ם (רשימה ביבליוגרפית), הוצאת נגיה, ירו-
 שלים, ת"ש.
 — יעקב בן-ציון באויקים, ספרה ת"א — מולדתו, שנתון לנוער ולעם ערובי ביד א. ז. בן-יושן, הלשכה הראשית של חקרן הקימת לישראל בהוצאת האוכן סס, ירושלים, תתש"א.
 — ירוחם ורדיסון — לבעות בתח-
 סוס העברי, ירושלים תש"א.
 — גרשון גינמבורג — על עסנו ועתידתו, הצעה לתקונים.
 — גרשון גינמבורג — דברר חנקור, על חקונו ושכלולו, ירושלים.
 — ד"ר אפרים שמואלי — הנדלות עסנו בזמן חרש, טבלות ספרד עד תקופת חתש-
 כלח (1492—1815), הוצאת צ. לינסן, תל-
 אביב תש"א.
 — אברהם כרוידם — שיריג, דברי תק-
 דמה כאת אשר ברש, „אוצר תלמוד”,
 חוברת י"ח, הוצאת „קהלת” בע"מ, ירו-
 שלים.
 — א. ברסון — ארס ואדמת, רוסן,
 הוצאת אתיאסן, ירושלים, תש"א.
 — ד"ר ב. אכניאל — בעיות עכורת
 בא"י, ראובן סס, ירושלים.
 — מרסל אתראני ד"ר א. רוזנפלד

עם וספר

הוצאה חר-פעמית של

הברית העברית העולמית

בעריכת נתן גרינבלאט

ה ת ו כ ן :

היהדות הספרדית בחזית העברית:
 א) פרופ' נ. מלושץ
 ב) פרופ' י. שקי
 ג) אברהם אלמאליח
 ד) ד"ר א. רוזנפלד

בניא ההריגה:
 ה) א. צוינסון
 ו) מ. קלוזני

לבעיות הלשון והתרבות:
 ז) פרופ' ד"ר י. קלוזנר
 ח) יעקב פיכמן
 ט) משה ברמון
 י) שלום שווארץ
 יא) משה קליינמאן
 יב) ישי-אדלר
 יג) ירוחם טולקס
 יד) איהטר בן-אבי-זל

התנועה העברית בתפוצות:
 טו) צ. בכר, לונדון
 טז) ר. דילוב, בואנוס איירס
 יז) ת. ברמן, מכסיקו
 יח) י. בן-דוד, ערן
 יט) א. צארום, אלכסנדריה
 כ) י. טרגן, בירות
 כא) הרב ש. בחבוט, בירות

במערכה העברית כארה"ב
 כותבים אליגו:
 אוסטרליה, אידן, אנגליה, ארגנטינה,
 אריתריאה, ארצות הברית, דרנפ,
 אפריקה, הונג, סוויס, מורקיה, לבנון,
 מאוריציוס, מלסיקו, מצרים, סוריה,
 ערן, פורטוגל, קנדה, הכלגיה, קנדה,
 קניה, תימן.

באדץ-שהפאל:
 כב) ברוך קרופניק
 כג) א. ברוידס
 כד) ד"ר ש. אייוזשטרט
 כה) ד"ר צ. רוזי

בברית העברית העולמית
 בשרה ספר:
 כו) נתן גרינבלאט
 כז) יצחק למרן
 כח) מ. עזאי
 כט) עבר הדני

הכתובת: תל-אביב, אדץ-ישראל, ת. ר. 1121

